

UZORAK ZA PISANJE I IZRADU ŠUMSKE KRONIKE ZA SVE ŠUMARIJE UPRAVE ŠUMA DELNICE

A MODEL FOR WRITING AND DRAWING UP FOREST RECORDS FOR ALL
FOREST ENTERPRISES IN THE DELNICE FOREST ADMINISTRATION

Ivan BOŽIČEVIĆ*

SAŽETAK: Uprava šuma Delnice dobila je u 2.000. godini Uzorak za pisanje i izradu šumske kronike za sve šumarije Uprave šuma Delnice koji predstavlja ogledni primjerak ili pomoćni priručnik kolegama šumarima kod pisanja i izrade šumske kronike za pojedinu šumariju.

Uzorak predviđa da bi kvalitetna šumska kronika trebala imati prvo povijesni dio, koji bi obuhvatio svu poznatu pisanu šumarsku povijest u svezi s gospodarenjem šumama dotične šumarije, te sve poznate organizacije i reorganizacije do sadašnje. Ovaj povijesni dio, kojega autor Uzorka razrađuje u deset razdoblja, stalni je dio, odnosno fiksni i ne mijenja se svaka godine. Na stalni povijesni dio šumske kronike svake godine dodaju se ljetopisi i značajna zbivanja tijekom protekle godine. To je ujedno i drugi dio šumske kronike, promjenljivi ili varijabilni. Svakako da oni čine jednu cjelinu odnosno šumsku kroniku šumarije.

Uzorak ima dodatak "Kronološki pregled šumarske povijesti za područje Uprave šuma Delnice" kojemu naziv govori da sadrži sve povijesne karakteristike iznešene enciklopedijski za područje Uprave šuma Delnice, a služi kao pomoć kod pisanja povijesnog dijela šumske kronike.

Glavne riječi: Uzorak, kronika, šumarska povijest

Na temelju članka 65. "Pravilnika o uređivanju šuma" Narodne novine Republike Hrvatske broj 11/97 od 31. siječnja 1997. godine propisuje se izrada i pisanje šumske kronike, a u stavci drugoj u točkama 1-11 navode se podaci koji se trebaju unositi u šumsku kroniku.

Ovi podaci odnose se na drugi dio pisanja šumske kronike, odnosno na ljetopise. Moj koncept dodaje početak pisanja kronike, odnosno četiri poglavlja koja se odnose na prvi fiksni povijesni dio kronike.

Navodim sadržaje svakog poglavlja.

1. Uvod u kojem se upisuje početak rada i djelovanja šumarije kao i početak izrade i pisanja šumske kronike.

Drugo poglavlje sadrži šumarsku povijest za područje šumarije od prvih pisanih dokumenata preko krčkih knezova Frankopana, bibrirskih knezova Šubića

Zrinskih, Generalata Karlovačkog Hrvatske vojne krajine, ugarske i austrijske komorske imovine, vlastelina Thurn-Taxis i Ghyczy, Matije Josipa Paravića, zemljinskih zajednica, imovnih općina do današnjih dana.

Treće poglavlje govori o organiziranosti od prvih pisanih dokumenata do današnjih dana kroz deset povijesnih razdoblja koja se navode u Dodatku.

Četvrto poglavlje obrađuje sadašnju organiziranost odnosno preko J.P. "Hrvatske šume" – Direkcije uprava šuma, šumarija, revira, radišta.

U mojoj koncepciji pisanja i izradi šumske kronike s petim poglavljem počinje drugi dio, promjenljivi dio, ljetopis, koji se piše i izrađuje krajem svake godine ili početkom nove godine, a mora biti završen prema Pravilniku do 1. ožujka nove godine.

Petim poglavljem počinje pisanje ljetopisa događanja i događaja tijekom prošle godine. Nosi naslov: "Vremenske prilike tijekom godine i njihov utjecaj na

* Ivan Božičević

rast i prirast šuma". Vremenske prilike opisuju se po godišnjim dobima, zima, proljeće, ljeto i jesen a posebno se ističu ekstremne pojave hladnoće, studeni, ranih i kasnih mrazova, veliki snijegovi, snjegolomi i snje-goizvale stabala u šumi, golomrazica, zimotrenost, jake kiše, prolomi oblaka, gromovi, suša, vrućine, ljetne žege, početak listanja, vjetrovi i štete.

Šesto poglavlje nosi naslov "Urod šumskog sjemena", a sadrži opis uroda šumskim sjemenom svake godine za glavne vrste drveća, kao i za sve ostale vrste drveća i grmlja. Posebno se treba pratiti urod sjemena u sjemenskim bazama ako postoje u šumariji. Važnost, urodom sjemena glavnih vrsta drveća, očituje se kod planiranja pojedinih sjekova kod oplodne sječe, kao i kod prebornih sječa. Ako postoje sjemenske baze na šumariji onda obvezno navesti sabiranje šumskog sjemena, kada, koje vrste i gdje.

U sedmom poglavlju o promjeni granica gospodarskih jedinica opisuje se da li je te godine bilo promjena granica, da li je te godine vršena reambulacija međa, da li je bilo sudskih sporova sa susjedima u svezi s međama.

Osmo poglavlje nosi naslov "Divljač i lov". Iako je za svako lovište po Zakonu o lovu obveza voditi lovno gospodarsku kroniku u lovno gospodarskoj osnovi, ovdje treba u kratko opisati lovišta na terenu šumarije, čija su, tko s njima gospodari, tko ih drži u zakupu. Zatim o divljači i ostalim životinjama pratiti zdravstveno stanje, zarazne bolesti i sve ekološke promjene na divljači. Posebno treba voditi brigu o rijetkim i zaštićenim vrstama životinja.

Svakako treba evidentirati i pratiti štete od divljači.

Deveto poglavlje govori o čuvarskoj službi. Ovdje treba evidentirati kako se poštuje Pravilnik o čuvanju šuma od 1. lipnja 1993. godine. Kako je na šumariji organizirana čuvarska služba, koji su bili problemi u svezi s njom i što treba mijenjati.

Deseto poglavlje govori o šumskim štetama, odnosno o štetama na šumskom drveću i grmlju od nežive prirode, ljudi i životinja.

Svakako da štete od nežive prirode čine vremenske neprilike naprijed navedene i požari. Čovjek štetu čini fizičkim prisvajanjem i nezakonitom sječom stabala te

krađom korisnih sporednih šumskih proizvoda (listinca, humusa, trava, gljiva, divljači i dr.) Uništavanje međašnih znakova, objekata u šumi, izvora, bunara i sl. čine nesavjesni izletnici.

Sve šumske štete treba voditi za svaku godinu posebno u Očevidniku šumskih šteta.

Jedanaesto poglavlje čine šumski požari, njihova pojava, prevencija, sprječavanje i evidencija u Očevidniku šumskih požara svake godine. Šumarije su obvezne praviti godišnje planove zaštite šuma od požara. Posebno je kritično u Priobalju ljeti za vrijeme ljetnih suša i turističke sezone.

Dvanaesto poglavlje govori o iskorišćivanju šuma. Ovdje se riječima opisuju metode rada, da li stabilna ili dealna, da li s doradom ogrijeva iz krošnji.

Dalje treba navesti tko je obavljao radove prema fazama rada, da li vlastita radna snaga ili obrtnici, kooperanti, privatnici, ili ispomoć susjednih i drugih šumarija. Prijevoz drvnih sortimenata, tko ga je obavljao, kuda su voženi trupci odnosno tehnička roba, da li su obavljane licitacije, koje i kada, za koje radove i koje drvne sortimente. Zatim opisati uspostavu šumskog reda i štete nastale eksploatacijom, na robi, pomlatku i cesti.

U trinaestom poglavlju govori se o Pokusima za znanstvena istraživanja, odnosno da li ih je bio tijekom godine na području šumarije, tko ih je izradio, koje teme, koji su bili rezultati, da li su radovi publicirani.

Petnaesto poglavlje govori o izgradnji šumskih cesta i vlaka. Navodi se da li ih je bilo tijekom godine na području šumarije, koje su, njihove dužine, izvođači.

Šesnaesto poglavlje obuhvaća sve druge važnije događaje i okolnosti koje nisu naprijed navedene. To su ekskurzije studenata, znanstvenika, stranaca, lovaca, turista, koji su domaćini bili na stručnim sastancima i simpozijima.

I konačno sedamnaesto poglavlje nosi naslov "Sporedni šumski proizvodi", gdje ih treba nabrojiti, koji su, da li se koriste planski i organizirano, da li se ostvaruju prihodi od njih i koliki.

Uzorak završava mjestom izrade i datumom izrade te potpisima pisca kronike lijevo i upravitelja šumarije na desnoj strani.

DODATAK KRONOLOŠKI PREGLED ŠUMARSKE POVIJESTI ZA PODRUČJE UPRAVE ŠUMA DELNICE

Predgovor

Kronološki pregled šumarske povijesti ima zadatak pomoći mladim kolegama i šumarijama da lakše i na jednom mjestu dođu do potrebnih podataka iz šumarske povijesti.

Enciklopedijski izneseni podaci šumarske povijesti za područje Uprave šuma Delnice pomoći će kod pisanja povijesnog dijela u Šumskoj kronici za pojedinu šumariju Uprave šuma Delnice.

Također će ovaj Dodatak pomoći kolegama uređivačima kod pisanja povijesnog dijela Uredajnog zapisa, prilikom obnove i revizije Osnova gospodarenja za pojedine gospodarske jedinice.

Glede različitih povijesnih posjedovnih i pravnih prilika, materija je razdijeljena u deset razdoblja karakterističnih po organiziranosti, načinu gospodarenja, te po posjedovnim i pravnim prilikama. Navodim ta razdoblja:

1. razdoblje od prvih pisanih dokumenata do 1576. godine;
2. " od 1577. do 1670. godine;
3. " od 1671. do 1847. godine;
4. " od 1848. do 1940. godine;
5. " od 1941. do 1945. godine;
6. " od 1946. do 1950. godine;
7. " od 1951. do 1959. godine;
8. " od 1960. do 1984. godine;
9. " od 1985. do 1990. godine;
10. " od 1991. do 2000. godine.

Sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, radeći kao profesor Šumarske škole u Delnicama, u suradnji sa svojim učenicima iz Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Like, pronalazili smo živa stabla jele, smreke i bukve, koje smo nazvali "kraljice", stara i do 500 godina, dok su neki primjerci jele iz prašume "Čorkova uvala" bili stari i do 700 godina. To su živi svjedoci naše burne hrvatske i šumarske povijesti.

Zato želim kod kolega šumara izazvati interes za pisanje šumske kronike što sadržajnije i kvalitetnije, a ujedno i zainteresiranost za šumarsku povijest, pa makar i nekoliko stoljeća u prošlosti, jer živimo sa stablima starim nekoliko stoljeća.

Želim dobiti što više primjedbi, što više netočnih navoda. To će mi biti potvrda da se ovaj kronološki pregled šumarske povijesti čita i koristi, jer tijekom vremena

"riječi nestaju, a slova ostaju".

Ivan Božičević

UVOD

Dolaskom Hrvata na područje današnje Hrvatske naseljene su bile plodne ravnice, doline rijeka i kraška polja. Planinski dijelovi, kraški neprohodni dijelovi, jako šumoviti dijelovi te močvarni dijelovi bili su naseljeni ili vrlo slabo naseljeni.

Hrvati formiraju svoje državnice, a dolaskom kralja Tomislava 925. godine stvorena je velika i snažna država Hrvatska od Jadranskog mora do rijeke Drave. Vladanje državom bilo je u nadležnosti kralja, dok su posjedovanje imanja-feuda i vlast nad podložnicima-kmetovima imali hrvatski knezovi-grofovi, feudanci.

U bitci na Gvozdu 1097. godine pogiba posljednji hrvatski kralj Petar Svačić iz hrvatske vladarske porodice Trpimirovića. Po njemu je planina Gvozd prozvana Petrova Gora. Hrvatsko kraljevstvo ostaje bez kralja.

Udovica hrvatskog kralja Zvonimira Jelena, bila je sestra ugarskog kralja Ladislava. Ona je pomogla da se 1102. godine u Biogradu na moru – hrvatskoj prijestolnici kruni za hrvatsko-dalmatinskog kralja Koloman Arpadović. Vjeruje se da je od Jelene dobio i krunu hrvatskog kralja Zvonimira. Nadalje sve do 1301. godine hrvatskim zemljama vlada ugarska obitelj Arpadović.

Hrvatska 1102. godine gubi svoju nezavisnost pa djeluje u Ugarskoj kraljevini, kasnije u Austrougarskoj monarhiji pa u Jugoslaviji sve do 1990. godine, odnosno do stvaranja Republike Hrvatske međunarodno priznate, a u Domovinskom ratu i krvlju oslobođene.

Područje Uprave šuma Delnice – Gorski kotar i šire – bilo je neprohodni planinski masiv od Čabranke i Kupe preko Risnjaka i Kapele do mora s nepreglednim

šumama i prašumama. Tu planinsku barijeru sa dugim, sniježnim i hladnim zimama obilaze i rimski putovi sa sjevernog Jadrana u Panoniju. Tako je jedan glavni smjer tih putova bio iz Trsta i Rijeke preko Ilirske Bistrice i Postojne do Ljubljane – rimski grad Emona, a drugi smjer ide kroz Vinodol do Senja pa preko Vratnika i Otočca do Siska – rimski grad Siscia.

Gorski kotar je u srednjem vijeku povezan sa susjednim Hrvatskim primorjem te s njim spada pod jurisdikciju krčkih knezova Frankopana, a od 1577. godine i bibrirskih knezova Šubića-Zrinskih sve do godine 1671., odnosno do pogibije posljednjih hrvatskih knezova Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana u Bečkom Novom Mjestu.

Od 1671. godine šumom i šumskim posjedima Gorskog kotara gospodare tuđinci preko Ugarske komore pa preprodajom Austrijska komora, i na temelju darovnica dobivenih od austrijskog cara za "posebne usluge" postaju vlastelinska imanja, a prodajom među vlastelom prelaze iz jedne u drugu ruku, uglavnom stranih vlastela.

Posjedovne i pravne prilike nad šumom i šumskim posjedima razrađujem po povijesnim razdobljima, kojih ima deset. Za svako razdoblje navodim posjedovne prilike, organiziranost šumarstva, karakteristike u gospodarenju šumama, a to je već glavni sadržaj ovoga "Dodatka", pa nastavljam izlaganje sa sadržajem.

Posjedovne prilike

Prvo razdoblje: Od početka pisanih dokumenata do 1576. godine

Ovom razdoblju daju pečat Krčki knezovi Frankopani. Detaljnije je opisan njihov uspon, kulminacija i pad radi njihovog značenja za šume i šumske posjede Gorskog kotara i Hrvatskog primorja. U ovom razdoblju nalazimo prve pisane dokumente o šumama Gorskog kotara i Hrvatskog primorja. Frančišković piše o prvim sječama šuma, o prvoj trgovini drvetom o prvim pilanama na vodeni pogon – potočarama. Prvi izvoz drvnih proizvoda ide preko luke Senja, a kasnije Bakra i Sušaka za Veneciju. To je bila uglavnom brodska građa za Veneciju, tada najjaču pomorsku silu na Sredozemlju.

Frankopani darovnicama ugarskih kraljeva dobivaju u posjed pojedine župe. Tako 1193. godine dobivaju u vječni posjed Vinodolsku župu, kojoj pripada Gorski kotar. 1225. godine dobivaju u vječni posjed Modrušku župu, a 1290. godine dobivaju u vječni posjed Gacku župu. 1271. godine građani grada Senja izabiru Frankopane za svoje knezove.

To je vrhunac moći Frankopana, pa se šire i osnivaju četiri loze: cetinska, slunjska, ozaljska i tržačka. Gor-

ski kotar i Hrvatsko primorje pripada ozaljskoj lozi.

Prodorom Turaka – Osmanlijskog carstva prema zapadu, odnosno u posjede Frankopana, moć njihova slabi. Tragedija nastaje nakon poraza Hrvata u bici na Krbavskom polju 9. rujna 1493. g.

Evo nekoliko pisanih dokumenata iz toga razdoblja: Vinodolski zakonik iz siječnja mjeseca 1288. godine govori o svemu što je značilo za život pučana, ali o šumi ništa ne piše, pa Frančišković zaključuje da je tada u Hrv. primorju bilo puno šume, sve do morske obale. Ona je bila na raspolaganju pučanstvu prema njihovim potrebama bez ograničenja isto kao i čisti zrak, kisik i sl., koji se također ne spominju u Zakoniku.

1428. godine spominje se izgradnja prve pilane na vodeni pogon na rijeci Dubračini u Vinodolu kod Crikvenice i prvo pravo na alimentaciju trupaca iz susjednih šuma crkvenom redu Pavlini.

Drugo razdoblje: od 1577. godine do 1670. godine

Pečat ovom razdoblju daju bibrirski knezovi Šubići-Zrinski. Naziv bibrirski knezovi ne dolazi od frankopanskog grada Bribira u Vinodolu, nego od njihovog grada Bribira u Dalmatinskoj zagori nedaleko Skradina i Šibenika. Dolaze u posjed Hrvatskog primorja i Gorskog kotara preko darovnice Stjepana Frankopana-Ozaljske loze, koji nije imao potomaka pa svoje posjede poslije svoje smrti darovnicom daje sestri Katarini.

Katarina je bila žena Nikole Šubića-Zrinskog sigetskog junaka, a imali su četiri sina. Kako je Stjepan Frankopan-ozaljski umro 1577. godine, njegovi posjedi darovnicom prelaze u vlasništvo hrvatskih knezova Zrinskih.

To razdoblje obilježava procvat djelatnosti u gospodarstvu Gorskog kotara, a posebice grada Čabra, gdje niču prve kovačnice za izradu šumskog alata, talionica

željeza, mlinovi za žito, pilane na vodeni pogon. Sječa šuma i korištenja drveta ide po dolinama rijeka i to Čabranke, Kupe, Rječine i dr., gdje dolazi i do pustošenja šuma.

To je razdoblje kada Turci doživljavaju prvi poraz kod Siska (bitka 22. lipnja 1593. godine) osmanlijska sila slabi, a na vlast nakon Cetinskog sabora dolazi njemačka loza Habsburgovaca, podiže se grad vojna utvrda Karlovac, osniva se Hrvatska vojna krajina – Karlovački generalat sa četiri pukovnije – regimente te dvije banske pukovnije u Banovini.

U ovom razdoblju spominjemo Trsatski statut iz 1640. godine, koji govori o prvoj zaštiti šuma, o čuvanju branjevina, kaznama za sječju u branjevinama, za brani koza i dr.

Treće razdoblje: od 1671. godine do 1848. god.

Ovo razdoblje značajno je po završetku vremena vladavine hrvatskih knezova Zrinskih i Frankopana u Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru, a započelo je razdoblje kada šumama i šumskim posjedima Gorskog kotara i Hrvatskog primorja gotovo dva i pol stoljeća vladaju tuđinci.

Nakon neuspjele Urote Zrinskih-Frankopana i pogubljenja posljednjih hrvatskih knezova Petra Zrinskog i Ivana Krste Frankopana u Bečkom Novom Mjestu 30. travnja 1671. godine, njihova imanja i posjedi po-

staju državna komorska dobra, koja bečki car dodjeljuje darovnicama stranim vlastelima, grofovima za posebne zasluge.

Navodimo delnički posjed, koji je najprije u rukama baruna F. Rigonija, pa zatim grofovske obitelji Perlas iz Španjolske. 1766. godine kupoprodajom ove posjede dobivaju mađarski grofovi Bačani (Bathyani). 1872. godine sve ove delničke posjede od mađarskih grofova Bathyani kupuje knjezinja Viktorija Thurn-Taxis.

Jedino u čabarskom kraju darovnicom cara Franje II šumu i šumske posjede dobiva Hrvat Matija Josip Paravić. Darovnica je pisana 14. rujna 1798. godine, a u njoj se navode zasluge Matije Josipa Paravića i njegovih predaka u borbama protiv Turaka. Sin Matije Josipa Paravića Ivan Polikarp umire mlad 1866. godine, a njegova žena, mlada udovica udaje se za mađarskog plemića Nikolu plemenitog Ghyczya (Gici), pa tako i šume sa šumskim posjedima u čabarskom kraju dobivaju stranci.

Carica Marija Terezija vrši reforme vlasti u Hrvatskoj vojnoj Krajini te 1764. godine naselja Ravna Gora, Fužine i Moravice izdvaja iz Vojne krajine i vraća ih zajedno sa šumskim posjedima civilnoj Hrvatskoj. Carica Marija Terezija izdaje prvi zakon o šumama na hrvatskom jeziku. To je razdoblje razvoja šumskog gospodarstva, koje je povjereno Tršćanskoj intendanturi, a u Vojnoj krajini sve je pod vojnom upravom preko Karlovačkog generalata.

Počinju prve premjerbe šuma u Vojnoj krajini. Major Piercker prvi je uređivač, koji 1764. godine završava s prvom premjerbom krajiških šuma razdijeljenih na okružja ili distrikte. Tu spada osnivanje prvih šumskih ureda – šumarija u Vojnoj krajini i to u Krasnom 1765. godine te u Oštarijama na Velebitu i na Petrovoj Gori.

Četvrto razdoblje: Od 1848. godine do 1940. godine

Glavno obilježje ovoga razdoblja je ukidanje kmetstva u Hrvatskoj i Slavoniji. Dolazi do odcjepljenja ili segregacija šuma od državnih i vlastelinskih u jednom dijelu u korist zemljišnih zajednica i imovnih općina slobodnih seljaka-pučana.

Šume se dijele prema vlasnicima na: državne šume, vlastelinske ili veleposjedničke šume, šume zemljišnih zajednica i šume imovnih općina.

Ovo je vrijeme osnivanja prvih šumskih ureda – šumarija. Šumarije se također dijele na državne, vlastelinske, šumarije imovnih općina.

Navodimo prvoosnovane šumarije. Za državne šume Ogulinske pukovnije formiraju se državne šumarije u Ogulinu, Jasenku, Begovom Razdolju i Krivom Putu. Ove su šumarije bile osnovane 1878. godine.

Za državne šume civilne Hrvatske formiraju se državne šumarije u Fužinama, Lokvama i Ravnoj Gori. Direkcija državnih šuma bila je u Zagrebu, a kasnije seli na Sušak. Od 1873. godine ove su šumarije pod upravom Ministarstva poljoprivrede u Budimpešti.

Prve gospodarske osnove državnih šuma izrađene su za Ogulinsku pukovnicu 1881-1883. godine, a osim hrvatskog jezika pisane su i na mađarskom jeziku. Za senjsko područje izrađene su 1883. godine na hrvatskom i njemačkom jeziku. Šumarije Ravna Gora i Fužine dobivaju prve osnove za državne šume 1897. godine.

Spominjemo izdatak Šumskog reda u Bakru te "Upute za šumare" iz 1767. godine.

To je razdoblje razvoja staklarske industrije u Staroj Sušici, Mrzloj Vodici i Lokvama.

Promet prema Rijeci, odnosno sjevernom Jadranu, započinje gradnjom prvih pravih prometnica. Spominjemo prvu prometnicu iz Karlovca prema Rijeci – odnosno Sušaku cestu "Karolinu" izgrađenu 1726-1732. godine. Ide smjerom Karlovac-Bosiljevo-Vrbovsko-Ravna Gora-Stari Laz-Mrkopalj-Fužine-Zlobin-Meja te Bakar ili Rijeka. Izgrađena je za vrijeme vladavine cara Karla II, pa je po njemu dobila ime Karolina.

Najznačajnija i najkvalitetnija cesta je "Lujzijana", koja se počela graditi 1803. godine iz Rijeke, a završena je za vrijeme Napoleonove Ilirije, pa joj je Napoleon da ime po svojoj tadanjoj ženi Lujzi-"Lujzijana".

Godine 1776-1779. izgrađena je cesta Karlovac-Senj pod nazivom "Jozefina", jer ju je izgradio bečki car Josip II. Godine 1888. izgrađena je cestovna veza iz Ogulina do Novog Vinodolskog preko Jasenka, Mošuna i Breza, a nosi naziv "Rudolfina".

U ovom razdoblju pod poglavljem "Promet" spominjemo izgradnju željezničke pruge Budimpešta-Zagreb-Karlovac-Rijeka 1868-1873. godine.

Osnove su rađene metodom rašestarenja sa stabilnim prebiranjem i ophodnjom od 150 godina, a ophodnjom od 30 godina. Radi slabe otvorenosti šuma realizacija etata bila je u odjelima uz ceste. Mađarske vlasti kod revizije ovih osnova 1906. godine naređuju izradu tzv. "privremenih osnova gospodarenja" na načelima oplodnih sječa s ciljem povećanog korištenja otvorenih šuma, uz minimalne troškove i ulaganja.

Tako su bile uređene šume šumarija Ravna Gora i Fužine 1908. godine, Ogulina 1908/9. godine, Krasno 1910/11. godine i g.j. "Štirovača" 1910/11. godine.

Realizacija etata iz "privremenih osnova gospodarenja" bila je pogubna za prirodne šume našeg planinskog dijela, a posebice za sastojine na Kršu.

Povećanu sječju šuma i veću potražnju za drvetom traže prve pilane na parni pogon sa znatno većim rezom i većim kapacitetom prerade trupaca, koje rade u Gorskom kotaru od 1860. godine.

Vlastelinske šume morale su se urediti po Zakonu iz 1894. godine. Najveći posjed šuma ima Thurn – Taksis, koji ima u Lokvama direkciju šuma, a šumarije u Klani, Platku, Lokvama, Crnom, Lugu, Delnicama, Zalesini, Brod Moravicama (sjedište u Skradu), i Brodu na Kupi. Kasnije se spajaju šumarije Klana i Platak u šumariju Grobnik sa sjedištem na Sušaku, te šumarije Brod Moravice i Zalesina u šumariju Zalesina u Zalesi-

ni. Ove šume spadaju pod jurisdikciju Kneževske komore u Regensburgu.

Vlastelinske šume grofa Ghyczy-a bile su razdijeljene u sedam šumarija.

Šume zemljišnih zajednica bile su pod nadzorom kotarskih šumarnika. Zakon o zemljišnim zajednicama iz 1894. godine propisuje rad i poslovanje s ovim šumama. Kotarske šumarije – referenti postoje u Senju, Sušaku, Čabru, Delnicama, Fužinama, Vrbovskom i Ogulinu sa kotarskim šumarnicima.

Ogulinska imovna općina imala je za svoje šume šumarije u Ogulinu, Brinju, Plaškom, a našto kasnije u Modrušu i Rakovici, koja seli u Drežnik Grad, te u Kriptom Putu, kasnije seli u Senj.

Nova država Jugoslavija sa svojim Zakonom o agrarnoj reformi iz 1931. godine izvršila je ekspropriaciju šuma veleposjednika u Gorskom kotaru kako slijedi:

1. Thurn Taxis	41.622 k.j.
2. Koloman Ghyczy	17.092 k.j.
3. Ika Ghyczy	7.623 k.j.
4. Auersperg	4.343 k.j.
5. Sava Neuberger	1.666 k.j.
6. Josip Neuberger	25 k.j.
7. Nikola Petrović	110 k.j.
SVEUKUPNO:	72.481 k.j.

Peto razdoblje: Od 1941. godine do 1945. godine

To je razdoblje Drugog svjetskog rata gdje je jedan dio ovih šuma bio okupiran od Italije. Kapitulacijom Italije 9. rujna 1943. godine, Gorski kotar je pod kontrolom Narodnooslobodilačkog pokreta (NOP).

Iz ovog razdoblja poznate su tzv. "strateške sječe". To su bile gole sječe uz željezničku prugu, ceste i vojne

Za eksproprirane šume u Delnicama je osnovana "Privremena uprava ekspropriranih šuma", a u svom sastavu imala je sedam šumarija i to: Čabar I, Čabar II, Delnice, Lokve, Skrad, Sušak i Vrbovsko. Vrhovna vlast jeste Banska uprava u Zagrebu i Ministarstvo šuma i rudnika u Beogradu. Uprava u Delnicama radi do 1942. godine.

Grof Thurn - Taxis vodio je sudski spor kod međunarodnog suda u Hagu, a spor je riješen tek 1938. godine sporazumom između stranaka.

Stanje šuma po vlasnicima 1938. godine za područje sadašnje Uprave šuma Delnice izgledalo je ovako:

1. Državne šume	13.698 ha	14%
2. Općinske šume	1.467 ha	1%
3. Seoske šume	276 ha	-
4. Šume z.z.	24.358 ha	25%
5. Šume i.o.	568 ha	1%
6. Crkvene šume	102 ha	-
7. Eksproprirane šume	39.657 ha	41%
8. Privatne šume	17.746 ha	18%
SVEUKUPNO:	97.871 ha	100%

objekte. 29. studenoga 1944. godine odlukom AVNOJ-a konfiscirani su svi šumski posjedi državljana njemačkog Reicha i prešli u vlasništvo države kao općenarodna imovina (ONI). Tako nestaju vlastelinske šume u Gorskom kotaru.

Šesto razdoblje: Od 1946. godine do 1950. godine

Obilježava ga poratna obnova zemlje i velike sječe na temelju godišnjih planova, koji su dolazili iz vrha, iz saveznih i republičkih organa.

To je razdoblje čestih reorganizacija. Petar Nežić spominje čak 13 krupnih reorganizacija.

Sedmo razdoblje: Od 1951. godine do 1959. godine

Obilježava ga normalizacija sječe te izrada dugoročne osnove sječa za razdoblje od 1957. do 1971. godine. Vršene su premjerbe šuma i šumskog fonda iznad taksacijske granice od 10 cm prsnog promjera i to totalnom klupažom. Formiraju se šumska gospodarstva u Rijeci i Ogulinu, a naredbom od 23. ožujka 1954. godine ukidaju se sva šumska gospodarstva, a šumarije po-

staju ustanove sa samostalnim financiranjem. One obavljaju uzgojne radove, lov i sanitarnu sječu, a DIP-ovi obavljaju eksploataciju šuma. Osnovan je Fond za unapređenje šuma (FUŠ). To je početak kolektivnog oblika upravljanja – Upravni odbori po šumarijama. Formirana je Sekcija za uređivanje šuma u Rijeci 1951. godine, a nacionalni park "Risnjak" 1953. godine.

Osmo razdoblje: Od 1960. godine do 1984. godine

Ovo razdoblje počinje velikom reorganizacijom, objedinjavanjem svih djelatnosti u gospodarenju šuma-

ma u jednu radnu organizaciju – šumsko gospodarstvo. To je objedinjavanje svih radova na uzgajanju šuma,

zaštiti i čuvanju šuma, iskorišćivanju šuma, uređivanju šuma, te objedinjavanje svih pomoćnih djelatnosti u šumarstvu, u korištenju sporednih šumskih proizvoda, šumskog transporta, gradnje šumskih prometnica i drugih građevnih objekata potrebnih u šumarstvu, te lova i lovnog turizma u jednu radnu organizaciju.

1. lipnja 1960. godine počinju radom šumska gospodarstva Delnice, Ogulin i Senj. Ova organizacija s manjim izmjenama djeluje sve do 31. prosinca 1984. godine, odnosno djeluje 24 godine i 7 mjeseci, što je rekord u dužini trajanja.

Šumsko gospodarstvo Delnice u svom sastavu ima šumarije: Delnice, Lokve, Fužine, Gerovo, Klana, Mali Lošinj, Mrkopalj, Opatija, Ravna Gora, Rijeka, Prezid, Skrad, Tršće, te ispostava šumarije Delnice u Zalesini.

Od 1962. godine djeluje pogon Transporta sa servisom i radionicom kao i Građevna uprava za gradnju

šumskih cesta. Krajem 1960. godine ukidaju se ispostava Zalesena i šumarija Lokve.

To je razdoblje ustavnih amandmana 1973. godine i uvođenja radničkog samoupravljanja, koje se odražava i na strukturu djelovanja vlasti i nadležnosti u šumarstvu. To je razdoblje ourizacije (OOUR-a) šumskih gospodarstava i šumarija te njihovih pogona. Šumarije i uslužni pogoni postaju osnovne organizacije udruženog rada, a šumsko gospodarstvo postaje radna organizacija.

Godine 1971. osniva se Odjel za uređivanje šuma u Delnicama, a 1972. godine šumarija Mali Lošinj izdvaja se u općinsku šumariju. Isto to se događa i sa šumarijom Opatija, samo godinu kasnije.

Godine 1975. počinje radom OOUR-a "Drvenjača" u Fužinama.

Deveto razdoblje: Od 1985. godine do 1990. godine

Karakteristično je po tzv. funkcionalnom organiziranju šumarstva. To je početak raspadanja prethodne organiziranosti. Zakonom o šumama krajem 1983. godine propisano je novo šumsko gospodarsko područje goransko-primorsko. Na temelju toga zakona formirano je novo Goransko-primorsko šumsko gospodarstvo Delnice (GPŠG) objedinjavanjem Šumskog gospodarstva Delnice, Ogulin, Senj i Vrbovsko u jednu radnu organizaciju. Šumsko gospodarstvo Vrbovsko na temelju ustavnih amandmana iz 1973. godine oformljeno je od šumarije Vrbovsko i Gomirje.

Sada postoje posebno OOUR-i za uzgajanje šuma i OOUR-i za iskorišćivanje šuma.

OOUR-a za uzgajanje i zaštitu šuma jesu šumarije Delnice, Gomirje, Novi Vinodolski, Ogulin, Rijeka, Senj, Tršće, te OOUR-a za gospodarenje šumama Krša u Senju.

OOUR-a za iskorišćivanje šuma su šumarije u Novom Vinodolskom, Senju, Tršću, Vrbovskom, Delnicama, Klani i Ogulinu.

Deseto razdoblje: Od 1991. godine do 2000. godine

Zakon o šumama iz 1990. godine u članku 16, sve šume i šumska zemljišta na teritoriju Republike Hrvatske, osim šuma u privatnom vlasništvu, proglašava državnim šumama.

Osnovano je Javno poduzeće za gospodarenje šuma i šumskim zemljištem u Republici Hrvatskoj "Hrvatske šume", p.o. Zagreb. Osnovao ga je Sabor Republike Hrvatske sa sjedištem Direkcije u Zagrebu i

upravama šuma na terenu, zajedno sa šumarijama, re-
virima i radilištima.

Goransko primorsko šumsko gospodarstvo Delnice prelazi u Uprave šuma Delnice, Ogulin i Senj.

Upravu šuma Delnice čine šumarije u Delnicama, Fužinama, Gomirju, Klani, Mrkoplju, Prezidu, Ravnoj Gori, Rijeci, Crnom Lugu, Gerovu, Tršću, Skradu, Vrbovskom i od 1. siječnja 1996. godine u Lokvama.

LITERATURA

1. Šumsko gospodarstvo Delnice 1960-1980 s osvrtom na prošlost šumarstva Gorskog kotara Delnice, travnja 1981. Izdavač: Šumarsko društvo Delnice.
2. Gorski kotar Delnice, 1981. monografija. Izdavač: Fond knjige "Gorski kotar" Delnice. Tisak: Grafičko poduzeće "Tipograf" Rijeka.
3. Šumsko gospodarska osnova Goransko-primorskog šumskog gospodarskog područja. 1. siječnja 1986. g. – 31. prosinca 1995. godine. Izdavač: Sektor za uređivanje šuma Ogulin.
4. Kl e p a c, D.: Iz šumarske povijesti Gorskog kotara u sadašnjost Zagreb, 1997. godine. Izdavač: "Hrvatske šume" – Javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o. Zagreb.

SUMMARY: In the year 2000, the Forest Administration of Delnice was provided with a Model for writing and drawing up forest records for all forest enterprises in the Delnice Forest Administration. This Model represents a sample or an ancillary handbook for colleague foresters to be used in writing and drawing up a forest record for any individual forest enterprise.

According to the Model, a good forest record should start with a historical part, which would encompass all known written forestry history related to managing with the forests under a given forest enterprise, as well as all known organisations and reorganisations so far. The historical part, divided into ten periods by the Model author, is a permanent, or a fixed section that does not change annually. Every year the permanent historical part is complemented with annals and significant events taking place in the past year. This section represents the second, changeable or variable, part of the forest record. Both these sections form a unit contained in the forest record of a forest enterprise.

The Model is supplemented with "A chronological review of forest history for the area of the Delnice Forest Administration". The title suggests that the review contains all the encyclopaedically listed historical characteristics for the area of the Delnice Forest Administration, and can be resorted to in writing the historical part of the forest record.

Key words: Model, record, forest history